

**DEMOKRASI
PLATFORMU
DERGİSİ**

Demokrasi Platformu Dergisi

International Refereed Journal

ISSN: 1305-4600

10 (35), 2021, 102-117.

Taliban'ın Dünü ve Bugünü

The Past and Present of The Taliban

Aslan Balcı

Gazeteci Yazar

E-posta: aslanbalci@gmail.com

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü / Article Type: Rapor / Report

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Kış-Aralık/ Winter-December

Geliş/Received: 22 Eylül/Septembe 2021

Kabul/Accepted: 24 Kasım/Noember 2021

Yayın/Published: 15 Aralık/December 2021.

Atıf/Cite As

Balcı, Aslan. "Taliban'ın Dünü ve Bugünü". *Demokrasi Platformu Dergisi*, 10 (35), 2021, 102-117.

İntihal/Plagiarism

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Web: <https://www.demokrasiplatformu.com/dergi>

e-mail to: demokrasiplatformudergisi@gmail.com

Copyright © Published by Serkan Yorgancılar, Ankara-Turkey. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Balcı, Aslan. Taliban'ın Dünü ve Bugünü.

Öz

Afganistan'ın kuruluş aşamasındaki Rusların ve İngilizlerin ülkeye yönelik işgal girişimlerine verilen mücadele ruhunun günümüzdeki Taliban örgütünün beslendiği tarihi ana damar olduğunu görülüyor. İngiltere'nin bölgeden ayrılmadan önce Peştun halkının ikiye bölünüşü ve o zaman imzalanan "Durand Hattı"nın günümüze kadar devam eden etkileri hala canlılığını koruyor. Taliban örgütü kurulmadan önce ülkede cereyan eden siyasi istikrarsızlık ve eski SSCB'ne karşı savaştan Mücahit gruplarının kendi aralarında anlaşamamaları neticesinde iç savaş çıktı.

Başkanlığı beğenmeyen Gülbeddin Hükmetyar'ın Cumhurbaşkanı Burhaneddin Rabbani'ye yönelik başlattığı silahlı eylemlere tanıklık ettik. Aslında Taliban örgütünün ve işgal kıvılcımının temelleri 1992 yılındaki saldırılarla birlikte atıldı. Arkasına, ABD, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Pakistan istihbaratını alan Taliban birçok kentte savaş olmadan 1996-2001 yıllarında iktidarı ele geçirdi. Taliban ilk yıldan sonra Selefi-Vahhabi anlayışla ortaklaşarak ülke idaresinde terör örgütü El-Kaide'nin liderliğini yapan Usame Bin Ladin'in etkinliği görülmeye başlandı.

İkiz kuleler ve 11 Eylül saldırılarından sonra ABD öncülüğünde NATO Afganistan'daki idareyi ele aldı. ABD ve NATO güçlerinin yaptığı vahim hatalar özellikle sivillere ve kadınlara yönelik kabul edilemez davranışlar neticesinde Taliban örgütü tekrar yeşermeye ve halkın umudu olmaya başladı.

Sürgünde buldukları 20 yıl boyunca hem ülkesini işgal edenlere karşı savaştı hem de kendilerini diplomasi sahasında geliştirdi. ABD 29 Şubat 2020'de Taliban'la yaptığı anlaşmayla çekileceklerinin taahhüdünü verdiler. Ancak Taliban biraz daha hızlı davranarak şehirleri ve Kabil'i ele geçirdi. 15 Ağustos'ta başkent ele geçince NATO güçleri ülkeden daha erken bir tarihte 30 Ağustos itibarıyla çekilmiş oldu.

Geçici hükümetin kurulması ve 33 bakandan sadece 2'sinin Tacik ve birinin Özbek asıllı olması dikkat çekerek akıllara "acaba Taliban eskisi gibi Peştun milliyetçiliği mi yapacak?" sorusunu akıllara getirdi. Taliban'ın genel af ilan etmesinden yola çıkarak şimdiye kadar izlediği politikanın olumlu olduğu ancak ilerideki zamanda neler olacağını bekleyip görmek gerekir.

ABD askerlerini ülkeden çekerken Çin Taliban'ın ekonomik zorluğunu görerek istenilen miktarda borç verebileceğini duyurdu. Böylece bölgede bundan sonra Çin'in egemenliğine şahit olacağız.

Anahtar Kelimeler: Taliban, Afganistan, İslam Emirliği, Çin, ABD, Rusya

Abstract

It is seen that the spirit of struggle against the invasion attempts of the Russians and the British during the establishment of Afghanistan is the main historical source that feeds the current Taliban organization. The division of the Pashtun people before Britain left the region and the effects of the "Durand Hatti" signed at that time are still alive today. Civil war broke out as a result of the political instability in the country before the establishment of the Taliban organization, and the inability of the Mujahideen groups fighting against the former USSR to come to an agreement among themselves.

We witnessed the armed actions against President Burhaneddin Rabbani, launched by Gülbeddin Hükmetyar, who did not like the Presidency. The foundations of the Taliban organization and the spark of occupation were laid with the attacks in 1992. Backed by the US, Saudi Arabian, United Arab Emirates and Pakistani intelligence, the Taliban seized power in many cities without a war between 1996-2001. After the first year of the Taliban, the effectiveness of Osama Bin Laden, the leader of the terrorist organization Al-Qaeda, started to be seen in partnership with the Salafi-Wahhabi understanding in the administration of the country.

After the twin towers and the September 11 attacks, NATO took over the administration in Afghanistan under the leadership of the USA. As a result of the grave mistakes made by the US and NATO forces, especially the unacceptable behavior towards civilians and women, the Taliban organization started to bloom again, giving hope to Afgan people.

During the 20 years of exile, they both fought against the invaders and improved their diplomatic skills. The USA promised to withdraw due to the agreement made with the Taliban on February 29, 2020. However, Taliban acted a little faster and captured Kabul and other cities. As the capital was captured on 15 August, NATO forces withdrew from the country earlier than expected, on 30 August.

The establishment of the provisional government and the fact that only 2 out of 33 ministers are of Tajik and one of Uzbek descent, raises the question, "Is the Taliban going to turn to Pashtun nationalism as before?" Based on the Taliban's declaration of a general amnesty, it can be said that their policy so far has been positive, but still it is necessary to wait and see what will happen in the future.

Balcı, Aslan. Taliban'ın Dünü ve Bugünü.

While the US withdrew its troops from the country, China announced it would lend the necessary amount of money, seeing the economic difficulties of the Taliban. Thus, we will witness the dominance of China in the region from now on.

Keywords: Taliban, Afghanistan, Islamic Emirate, China, USA, Russia

Giriş

Taliban örgütü ülkede yaşanan şiddet ve kaos ortamından dolayı ortaya çıktı. Örgüt, olumsuz gelişmeler neticesinde, yirmi yıldan fazla, tüm dünyada kendinden bahsettiren bir yapı durumuna geldi. Taliban'ı şartlar ortaya çıkardı. 1996- 2001 yıllarında iktidarı ele aldıklarında yanlış tercih ve uygulamaları gözden düşmesine sebebiyet verdi. Ancak yabancı ülkelerin ülkeyi işgal etmesi, halkın mahremiyetine ve dini değerlere saygılı olmaması nedeniyle bitme noktasına gelen örgütün yeniden parlamasına ve Afganlılar tarafından tekrar bir ümit haline gelmesine zemin hazırlandı.

Yabancı güçlerin 30 Ağustos itibariyle ülkeden ayrılmasıyla idareyi yeniden ele aldılar. 7 Eylül 2021'de ise 30'u Peştun asıllı olan 33 Bakandan oluşan geçici hükümeti kurdular. Önümüzdeki günlerde örgütün kurduğu hükümetin neler yapabileceğini bekleyip göreceğiz. Kimse Taliban'dan harikalar beklemesin. Çünkü bunlar bir eylem örgütüdür. Fikir ve ideoloji örgütü değildir. Yönetme gücünün kaynağı halk değil, Şura Meclisinin başındaki şahsiyet olacaktır. Devlet yönetiminde belki zayıf olabilirler ancak meydanda onlar gibi savaşan çok az kişi vardır.

Afganlıların esareti kabul etmeyişleri ve özgürlüklerine düşkün olmaları bakımından Türklerle benzer tarafları çoktur. Kendi aralarında kıyasıya savaşır ancak yabancı güçlerin ülkelerini işgal etmesiyle kanlı-bıçaklı olan kabileler bile birleşerek işgalcilere karşı direnir. Tarih boyunca bu gelenek bozulmadı. Ülkeyi işgal edenler veya etmeye çalışanlar hep hüsrana uğrayarak Afganistan'dan körtopal olarak ayrılmak zorunda kalmıştır. Günümüzde ortaya çıkan Taliban'ın geçmişinde işgalcilere karşı duruş ve çetin mücadelenin ruhu yatmaktadır.

1828 yılında Dost Muhammed ülkede birliği sağladığında İngilizler de Hint alt kıtasını hegemonyası altına almıştı. Bölgedeki Sihleri kullanarak Afganistan'ı

işgal etmeye çalışan İngilizler 1839-1842 yılları arasında bir varlık göstermeden geri çekilmek zorunda kalmıştı. Yenilgiyi hazmedemeyen İngiltere 1878 ila 1880 yılları arasında, bu kez Ruslarla işbirliği yaparak, ikinci kez işgale yeltendi. Tutunamadan her iki yabancı güç ülkeyi terk etti. Ancak İngiltere ülkeden çıkarken geride sınır sorunları ve harap olmuş bir ülke bıraktı.

Çarlık Rusya'sı Kuzeyden güneye inmek isterken, İngilizler de güneyden kuzeye doğru ilerlemek istiyordu. İki gücün arasında kalan Afganistan, esareti kabul etmeyen savaşçı halkıyla birlikte mücadele etti. Ülkenin çetin coğrafi şartları ve yenilgiyi kabul etmeyen Afganlıların direnişi sonucunda her iki imparatorluk da 1919'da barış masasına oturmak zorunda kaldı.

1947'de Pakistan ve Hindistan'ın kurulmasıyla İngilizlerin Hint Alt Kıtası'ndan, ayrılması ile güneydeki fiili tehdit de ortadan kalkmış gibi olsa da siyasi tehdit hala devam etmektedir. Ancak kuzeydeki Rus tehdidi hiçbir zaman güncelliğini kaybetmedi.

Afganlıları Bir Araya Tutan Milliyet Değil Dindir

Şimdiki Pakistan ile Afganistan sınırındaki Peştun asıllı halkı ikiye bölen İngiltere günümüze kadar devam eden ihtilafı sınır bölgeleri meydana getirdi.1893'te İngiltere ile Afganistan arasında "Durand Hattı" anlaşması imzalandı. Bu anlaşmayla Afganistan ile Pakistan arasında bitmek tükenmek bilmeyen sınır tartışması devam etmektedir. Peştun halkının yaklaşık 25 milyonu Pakistan tarafında, 14 milyonu ise Afganistan tarafında bırakıldı.

Farklı kabilelerden oluşan ülkedeki her kabilenin kendine has dili var. Ancak ortak dil olarak Farsçanın bir başka lehçesi olan "Dari" dilidir. Ülkenin en büyük, güçlü ve kalabalık kabilesi Peştunlardır. Taliban'ın üst düzey idarecileri Peştun asıllı olması nedeniyle son zamanlar da bu kabile çokça gündem olmaktadır.

Büyük çoğunluğu, yaklaşık yüzde 90'ı, Sünni Müslüman olan Afganlıların en önemli ortak noktası Müslümanlıktır. İslam dini Afganistan topraklarına 7'nci yüzyılda yayılmaya başladı ve kısa zaman içerisinde kabul gördü. Müslüman olan halkın arasındaki İhtilafı ve savaşları hep din alimleri çözmüştür. Bundan dolayı Afgan halkı her zaman dini kurumlara, buradan mezun olmuş kişilere saygılı

Balcı, Aslan. Taliban'ın Dünü ve Bugünü.

olmuştur. Din bilginlerini yanına alamayan liderler başarılı olamamıştır. Hatta SSCB, Komünist ideolojiye sahip Babrak Karmal'ın daveti üzerine 27 Aralık 1979'da Afganistan'ı işgal ederken bile ülkenin önde gelen birkaç medrese hocasına fetva verdirtmeyi ihmal etmemiştir. SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesini makul gören söz konusu mollaların yayımladıkları "fetva" Komünist rejim tarafından ülkenin her tarafına dağıtıldı. Radyo ve TV'den devamlı tekrarlanan bu fetva SSCB uçakları tarafından Mücahitlerin bulunduğu dağlara bırakıldı.

Babrak'tan sonra gelen Dr. Necibullah da aynı yolu izledi. Din adamlarını toplayıp onlarla sohbet ederken, "Allah düşmanlarıyla savaşıyoruz" diyerek Mücahitlerin kendi safına katılmasını istemiştir.

Koltuk Kavgası Taliban'ı ve İşgali Tetikledi

Bölgede neşet eden El-Kaide ve DEAŞ gibi terör örgütleri de her zaman dini argümanları kullanarak halkı yanına çekmeye çalıştı. ABD, İngiltere, Almanya, Çin ve hatta Hindistan'da Müslümanları ötekileştiren Narendra Modi idaresi bile Afganistan'da İslamiyet'i kullanarak kendilerine yakın gruplar oluşturmayı hedeflemektedirler.

Eğer dini bilinç ve inanış olmasaydı 1979 ila 1989 yılları arasındaki SSCB'ye karşı direniş olmazdı. Emperyalist çevreler bu konuyu kavradıklarından dolayı Vahhabi-Selefi anlayış çerçevesinde yeni okumalar yaparak kimi dini kavramların çarpıtılmasına zemin oluşturdular.. Ülkede önemli gücü ve bağlayıcılığı olan din bir takım çıkar grupları tarafından önceden olduğu gibi günümüzde de kullanılmaya devam ediyor. Bu alanda en çok terör örgütlerinin kendilerine militan devşirmek için İslam dinini istismar ettikleri görülmektedir.

Medreselerde okuyan öğrenciler kendilerini iç savaşın keşmekeşliğinden, yol kesici haydutlardan ve kaos ortamının olumsuzluklarından korumak için ilk başlangıçta 50 kişilik bir koruma timi olarak sahneye çıktı. Afganistan'ın Kandahar kentinden Pakistan'a veya ülke içerisindeki kentlere rahatlıkla gidemeyen bu öğrencileri Molla Ömer ve arkadaşları korumaya aldı. İç savaş ve kaosun olduğu yerde böyle bir organizasyonun ortaya çıkması normal olarak karşılanabilir. "Taliban" ismini kendileri değil öğrenci olduklarından dolayı halk tarafından verilmiştir.

1989 yılında yenilerek ayrılan SSCB ülkenin idaresini geçici olarak eski Mücahit liderlerinden Sibgatullah Müceddidi'ye bıraktı. 1992 yılına kadar oluşturulan "Ehl-i hal ve'l akd" komisyonu uzun oturumlar ve istişareler sonucunda Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ı seçti.

Tacik asıllı ve ülkenin önde gelen Mücahit liderlerinden Prof. Dr. Burhaneddin Rabbani'ye cumhurbaşkanlığı, yine ülkenin önemli Mücahit liderlerinden Peştun asıllı, Mühendis Gülbeddin Hikmetyar'a ise başkanlığı layık gördüler.

Cumhurbaşkanlığı Devir Teslim Töreninde Üzerimize Füzeler Atıldı

On yıl İslam adına işgalci Ruslara karşı savaşıyan gruplar sonrasında makam ve mevkii paylaşımında ihtilafa düştü. Müceddidi Cumhurbaşkanlığı görevini 28 Haziran 1992 yılında Rabbaniye devretti. Devir-teslim töreninde gazeteci olarak bulunuyordum. Cuma namazından sonra konuşmalar ve görev değişimi sırasında gözler Başbakan olan Hikmetyar'ı aradıysa da o ortalıkta yoktu. Hikmetyar, Başbakanlık değil Cumhurbaşkanlık makamı kendi hakkı olduğunu iddia ederek kendine tevdi edileni beğenmeyerek silahlı muhalefeti seçti.

Toplantının yapıldığı Kabil'deki tarihi "Cuma Mescid" ve etrafına onlarca füze düştü ve can kayıpları yaşandı. O gün Kabil'e 150 füze atıldı. Atılan füzelerin bir kısmı farklı Pazar yerlerine, hastane ve savunma bakanlığı gibi Cumhurbaşkanlığıyla alakası olmayan yerlere atıldığını gördük. Yapılanın bir terör saldırısı olduğunu ve onlarca masum sivilin hayatını kaybettiğine şahit olduk. Taliban'ın ve işgalin temellerinin bu saldırıyla birlikte atıldığını söyleyebilirim.

Söz konusu saldırıdan sonra ülkede işler rayına oturmadı. Irk, kabile, mezhep, dış mihrak ve çıkar gruplarıyla uyuşturucu baronlarının savaşının başladığına şahitlik ettik. Olaydan bir gün sonra Rabbani ile görüştüğümde Hikmetyar ile görüşmeye ve barışmaya hazır olduğunu söyledi. Bir hafta sonra görüştüğüm Hikmetyar ise kurulan hükümeti asla tanımayacağını, çünkü kafirlerle birlik olup Mücahitlerin akıtılan kanlarına ihanet edildiğini iddia etmişti.

Yan tarafında bulunan Usame Bin Ladin'de Kur'an ve hadislerden pasajlar okuyarak Hikmetyar'ı tasdik etmişti.

Ahmet Şah Mesud Taliban'a Hiç Güvenmemiştir

Rabbani iyi niyetli bir alim ve başarılı bir cumhurbaşkanıydı. Kan dökülmesinden yana değildi. Ama ülkede bir türlü birliği ve beraberliği sağlayamadı. İç savaşla birlikte yolsuzluk, hırsızlık ve yol kesen eşkıyalar ülkede hayatı yaşanmaz hale getirdi. Bu kaos ve karışıklıktan bıkan halk adres ve kurtarıcı olarak siyasiler değil de ülkenin okumuş çocuklarını işaret etmeye başladı. İşte burada Molla Ömer ve arkadaşları öne çıkmaya başladı.

ABD destekli Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Hikmetyar, Usame Bin Ladin, Pakistan ve Pakistan'ın gizli istihbarat teşkilatı ISI, Molla Ömer ve arkadaşlarıyla sıkça görüşmeye ve müzakereler yapmaya başladı. Medrese eğitiminin yanında artık Afganistan devletini ele geçirme planları yapılmaya başlandı. Birden hayal edemedikleri maddi güce sahip oldu. Söz konusu ülkelerden gelen silahlar ISI vasıtasıyla Taliban üyelerine dağıtıldı. İlk prova olarak Kandahar kenti ele geçirildi. Artık savaş meydanında eli silahlı olan öğrenciler (Taliban) boy göstermeye başladı.

İlk başlangıçta Rabbani'ye bağlılık göstererek emniyet güçlerine yardımcı oldukları gerekçesiyle devletten himaye ve maddi yardım bile aldılar. Yaptıkları konuşmalar tüm ülkeye ve ülke dışındaki her yere ulaştırılıyordu. Güçlendikçe siyaset üstü olduklarını, koltuk ve makam peşinde olmadıklarını, ülkelerini batıran siyasilerden gücü ve idareyi teslim alarak ülkelerini savaşız ve huzur ortamına kavuşturmak istediklerini duyuruyordular. Savaşlardan, yolsuzluk ve adaletsizlikten bıkan halk gönüllü olarak bu öğrencilere destek vermeye başladı. Birçok kent savaş yapılmadan Taliban üyelerine teslim edildi.

Eski Savunma Bakanı olan Ahmet Şah Mesud çok mahir bir devlet adamıydı. Hem iç hem de dış siyaseti iyi okuyabilen ender bir Afgandı. "Kurtarıcı" olarak ortaya çıkarılan Taliban'a güvenmedi ve mukavemet etti. Ancak araya giren "hatırlı" kişilerin ısrarı ve kardeş kanının akması için bakanlığı bırakarak

Pençşir vadisine çekildi. Bundan sonra Cumhurbaşkanı Rabbani de aynı düşünceyle kansız bir şekilde koltuğunu Molla Ömer liderliğindeki Taliban'a bıraktı.

Önceki Taliban Üzerine Herkesin Bir Planı Vardı

ABD, Suudi Arabistan, BAE ve Pakistan istihbaratının yardımıyla Taliban ülkenin hakimi oldu. Yeni idareden herkesin beklentisi vardı. Halk istikrar, refah ve barış beklerken Pakistan kendine bağlı bir idarenin iş başında olmasını ve Peştunistan konusunu irdelememesini istiyordu. ABD ve Arap ortakları ise çok daha farklı plan peşindeydi. Hem ülkeyi, hem bölgeyi hem de Müslümanları karanlığa sokacak, ektiği fitne tohumuyla etkilerinin iç savaşa dönüşüp uzun soluklu medeniyetlerin çatışmasının fitilini ateşlemiş oldu.

Hanefi ekolüne mensup olan Taliban'dan Vahhabi-Selefi bir anlayışa sahip olması beklenmez. Ancak üst düzeyde garip bir ilişki ağıyla El-Kaide terör örgütünün ileri gelenleriyle oturup anlaştıklarını hatta birbirlerine kız alıp verdiklerini gördük. El- Kaide bir nevi Taliban'ın ortağı hatta uluslararası ilişkilerde akıl hocası konumuna geldi. Gerçekte kim oldukları bilinmeyen Arap asıllı savaşçılar Afganistan halkı adına konuşur hatta eylem yapar haline geldi.

Taliban söz verdiği gibi ülkesini düzlüğe çıkarmak istedi. İlk yıl Afyon ekimini yasakladı. Asayişini temin etti. Ancak kısa zaman sonra Taliban ve El-Kaide üyeleri kendi anlayışlarına göre sokak ortasında gördükleri sözde suçluların cezasını vermeye başladı. Bunu da "Allah adına" yaptıklarını iddia ettiler. Kadınlara, kızlara ve halka uygulanan şiddet olayları mahkeme ve şahitler dinlenmeden "Şeriat" adı altında uygulanmaya başlandı.

Afgan halkının İslam yasalarıyla hiçbir sorunu olmamıştır. Komünist ideolojiye sahip olanlar bile şeri kanunlara değil işleyişine ve tatbik edenlere itiraz eder. Ancak eski Taliban rejiminde mahkeme olmadan normal bir militan kendini hakim ve savcı yerine koyarak cahilce hüküm verip infaz etmeye kalkması halkta olumsuz karşılık buldu. Taliban rejimi de itirazları "siz İslam kurallarına karşı geliyorsunuz" şeklinde algılayarak yaptığı baskıyı artırdı. Ardından da bunu Allah adına ve "Şeriat kanunlarına" göre yaptıklarını duyurdu. Aslında Taliban bu

Balcı, Aslan. Taliban'ın Dünü ve Bugünü.

hamlesiyle hatasını örtmek için “Şeraiti” bir kalkan olarak kullanmaya başladı. Şiddet yanlısı Selefi anlayışı her geçen gün ülkede hayatı yaşanmaz hale getirdi. Azınlıklara baskı, müzelerin yağmalanması, ören yerlerinin talan edilmesi ve tarihi Buda heykellerinin yıkılması tüm dünyada infiale sebebiyet verdi.

Taliban ve El-Kaide İslamofobi'yi Körükledi

Batı'da ise İslam düşmanlığı, İslamofobi devletler eliyle teşvik edilmeye başlandı. Özellikle emperyalistlerin kontrolündeki medya aracılığıyla İslam ve Müslümanlar Taliban ve El-Kaide ile eşdeğer gösterilmeye başlandı. Peşinden ABD'deki İkiz Kulelere 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terör saldırısının El-Kaide tarafından yapıldığı anons edilince tüm dünyada Müslümanlar için asılsız haberler ve çirkin iftiralar uydurulmaya başlandı.

Akabinde George W. Bush bir nevi “Haçlı seferi” ilan ederek Afganistan işgal edildi. İşgale karşı olan binlerce barışsever Taliban ve El-Kaide'nin vahşetinin son bulması için işgale adeta ses çıkarmadı. Kimi kaynaklara göre işgalden 2 gün önce Taliban+El-Kaide teröristleri gazeteci kimliğiyle Ahmed Şah Mesud'un yanına sokularak intihar saldırısıyla öldürdüler. Bazı Afganlılar Taliban nefretinden dolayı ABD'nin işgalini aynı Irak'ta olduğu gibi alkışladı. Gün geçtikçe Iraklılar gibi Afganlılar da pişman oldu ama bu pişmanlık çok kanlı ve acı olaylara gebe kaldı.

ABD işgalini meşru hale getirmek için idareyi bir müddet sonra NATO gücüne devretti. 20 yıl boyunca Afganistan'da bulunan ABD öncülüğündeki güçler 30 Ağustos 2021 tarihinde nihayet tamamen çekildi. Ortaklarına haber vermeden bir yıl önce ABD Taliban ile gizlice anlaşığı sonradan ortaya çıktı. NATO olarak çekileceklerine dair 29 Şubat 2020'de anlaşma imzaladılar. ABD, “Terör örgütü” olarak gördüğü yapıyla Katar'da defalarca gizli görüşmesi anlaşılır gibi değil. Bu siyasetiyle ABD ortaklarını bir nevi ortada bıraktı ve plan yapmalarına imkan tanımadı. Kendi başarısızlığını ortaklarıyla paylaşmayı tercih etti.

ABD Destekçilerini Yüzüstü Bıraktı

NATO'nun ayrılmasına 2 ay kala Taliban örgütü ülkenin yüzde 80'ine hakim oldu. Milyarlarca dolar değerinde ABD yapımı silah ve araca da sahip oldu. 15 Ağustos günü ise başkent Kabil'i ciddi direniş olmadan ele geçirdi.

Cumhurbaşkanı Eşref Gani ve etrafındaki isimler hızla ülkeden kaçtı. Taliban kurşun atmadan başkenti ele geçirince NATO ve işgalcilerle çalışanlar şaşkına uğradı. Binlercesi ülkeden kaçmak için Hamit Karzai Havalimanına hücum etti. İnsanın içini burkan ve insanlığından utandıran görüntüler servis edildi.

ABD birlikleri K-9 köpeklerini dahi uçağın koltuğuna oturtturarak ülkeden ayrılırken yıllarca kendilerinin pis ve illegal işlerini yaptırarak insanları geride bıraktı. Yaşları 17 ila 18 olan iki kardeş ABD'ne ait kargo uçağının tekerleklerine yapışarak ülkeden kaçmaya çalışırken yüzlerce metreden aşağıya düşerek hayatını kaybetti. Bu olay canlı yayında gerçekleşti. Manipülasyona açık olan toplumlar ABD'nin güvenilmez olduğu ve başarısız politikalarla Afganistan'dan kaçtığıının üzerini örtmeye çalışması çok manidar bulundu.

İngiltere'de ABD gibi Afganistan'da tekrar yenilgiye uğradı ve birçok kişiyi geride bırakarak ayrıldı. NATO şemsiyesi altında bölgede istihkam ve inşa gücü olarak görev yapan Mehmetçiğimiz de geride bin 100 eser ve binlerce başarılı hikayeyle birlikte ülkeden askerlerini çekti. Büyükelçilik binasını kapatmayan 4 ülkeden birisiyiz. Çünkü Afgan halkı bizi işgalci ve düşman olarak değil dost ve kardeş olarak görür ve görüyor.

İktidarı ele geçiren Taliban hepimizi şaşırttı. Genel af ilan etti. 20 yıl boyunca derslerine iyi çalışmışlar. Eski hatalarından ders çıkarttıklarını beyan ederek ülkede genel af ilan ettiler. İntikam peşinde olmayacaklarını duyurmaları ülkede barış umutlarını yeşertti. Kadınlara ve kızlara olan yaklaşımları takdirle karşılandı. Ancak eskiden tanıdığımız ve hepimizi dehşete düşüren bu örgütün gerçekten bu denli değiştiğine inanmak için iyimserlik içinde ihtiyatla beklemek gerekir. Zamanla neler yapacaklarını göreceğiz. Öte yandan Taliban binlerce Afganlı tarafından işgalcileri ülkeden çıkaran "kahraman" olarak görülüyor.

Taliban örgütü 1 Eylül itibariyle Afganistan'daki tüm yabancı güçleri çıkarmayı başaran önemli bir figür olarak adını tarihe yazdırdı. Bundan sonra ülkenin kalkınması kadar iç güvenliğin sağlanması önemlidir. Bu noktada Afgan halkının temel gıda maddelerine ulaşmak ve can güvenliğinin sağlanmasının dışında çok da fazla bir beklentisi yoktur. Bu yılın kurak geçmesi ve yaşanan iç

Balcı, Aslan. Taliban'ın Dünü ve Bugünü.

savaş nedeniyle nüfusun yarısı gıdaya ulaşamaz hale geldi Bununla birlikte unutulmamalıdır ki, açlıkla mücadele sadece Taliban'ın değil aslında tüm dünyanın ve sağduyulu olan kişilerin sorunudur.

Halk, dış yardımların ülkeye ulaştırılması ve iç savaşın sona ermesinden başka çok fazla bir istekte bulunmuyor. Burada en önemli nokta önümüzdeki yıllarda şekillenecektir. Kuzey'deki farklı milliyetlerle güneydeki Peştunlar arasındaki ayırım bölünmeye kadar gidebilir. Kuzey ve Güney Afganistan olarak ayrılma ihtimali var. Eğer Taliban ırk ve kabile mantığıyla hareket etmezse bu ihtimal ortadan kalkar. Ama tersi olursa bölünme söylemlerinin önü alınamaz.

Başlangıçta Ahmet Mesud Pençşir'de Taliban'a direnmeye çalıştı. Hatta Mesud'a dış destek verenlerin başındaki Hindistan ile beraber Fransa ve batılı ülkeler hala umutlu olsa da Taliban Pençşir'i ele geçirdi. Bu esnada Mesud'un sözcüsü Fehim Daştı yaşanan bu anlamsız çatışmada hayatını kaybetti. Dostum gibi muhalifler dış destek bulursa silahlı mücadeleye devam edecekler. Ama sonuç elde etmeleri şimdilik imkânsız gözüküyor.

Taliban Nispeten İran'ın Rehberlik Modelini Deneyecek

Taliban Afganistan ölçeğinde oluşan bir gruptur. Kuruluş felsefesine ve geleneğinin dışına çıkmaz/çıkamaz. Kendi aralarında oluşturdukları 12 kişilik bir Şura Meclisi vardır. Yönetim için asıl kararlar burada alınır. Alınan kararlar alt birimlere aktarılır ve tatbik edilmesi istenir. Aslında bu durumu şimdiki İran'ın kısmen Rehberlik sistemine benzetebiliriz. Ali Hameney'in yerine 12 kişilik, ileride bu sayı artabilir, bir danışma kurulunun oy çokluğuyla alacakları kararların uygulanması söz konusudur. Aslında anlaşılmayacak ve karmaşık bir yapı değil. Şura'da alınan kararlar Bakanlara iletilecek. Onlarda alınan kararları uygulatacak.

Her üyenin sorumlu olduğu bölgeler ve halk katmanları var. Oralardan gelen talep ve şikâyetler söz konusu 12 kişilik Şura Meclisine getirilip müzakereye açılıyor. Halktan kopuk olmadıklarını bilmek gerekir. Liderlerini kendileri seçiyor. Şimdiki lider Heybetullah Ahunzade. Kendisi Molla Ömer'in arkadaşı. Medyatik değiller. Kendi gündemleri var. Onu gerçekleştirmek istiyorlar. Dünyanın kendi haklarında ne düşündüğünü hiç merak etmediklerini söylesem mübalağa etmiş olmam.

Şura Meclisi Afganlılar için bir çıkış yolu olabilir. Eğer burada kabilecilik, şahsi menfaat ve baronların dediği değil de halkın gündemi takip edilecekse bu ülkenin bütünlüğünü korur ve güveni sağlar. Ancak eskisi gibi Peştun milliyetçiliği, Selefî inanışın dayatması, İslam'ı yanlış yorumlama gibi olumsuz bir çizgiye evrilirse eskisi gibi Taliban korkulan ve çekinilen bir yapı olacak. Ancak şimdilik bu kişilerin çok değiştiğini ve zorbalık yapmadıklarını, Hanefî ve Maturidî anlayışa göre davrandıklarını gözlemliyoruz. Ancak geçici hükümete baktığımızda 30 Peştun kökenli Bakanın olması kabile taassubunu aşamadıklarını gösteriyor.

İleride Taliban'ın kendi içerisinde fikir ayrılığına uğrayacağı tahmin ediliyor. Örgüt içerisinde sorunların siyasi hamlelerle çözülmesini savunanların yanında askeri yöntemlerle çözülmesini isteyenler var. Özellikle Siracettin Hakkani ile Molla Yakup askeri yapının önde olmasını savunuyor. Bunlar şimdi Savunma ve İç İşleri Bakanı oldu. Bu iki kişi ileride beraber veya münferiden hareket etmeye kalkarsa Taliban'ın kendi içerisinde çatışmaya girme ihtimali olabilir.

ABD Çekilirken Yeni Bir Düşman Ve Örgüt Oluşturdu

Taliban, ülkenin adını "Afganistan İslam Emirliği" olarak değiştirdiler. Şimdilik "Emirlik" konusunu dayatmayacaklar. Ancak birileri akıllarını karıştırırsa o zaman "Emirlik" bir nevi "Halifelik" gibi algılanırsa o zaman Afganistan ve Müslümanlar terörize edilebilir.

ABD'nin sessizce çekip gitmeyeceğine inananlardan biriydim. Öyle de oldu. 26 Ağustos 2021'de Perşembe, akşamüzeri ülkeden kaçmaya çalışan binlerce kişinin bulunduğu Kabil Havalimanında ve etrafında korkunç çifte intihar saldırısı oldu. 180'den fazla kişi vahşice katledildi. Ölenler arasında 13 de ABD askeri vardı. Bu korkunç caniliği piyasaya yeni sürülen terör örgütü DEAŞ'ın Horasan kolu üstlendi.

Şimdiye kadar bilinmeyen DEAŞ-H (ISIS-K) birden gündemi değiştirdi ABD Başkanı Joe Biden DEAŞ-H liderlerine ve militanlarına "yerlerinizi biliyoruz. Sizi tanıyoruz. Sizden çok acı intikam alacağız" diye tehdit etti. Bir gün sonra sözde DEAŞ-H mevzileri bombalandı. Ertesi gün Pakistan sınır bölgelerindeki farklı bölgeler bombalandı. Sonuçta 2 yaşın altında olan 6 masum bebek katledildi.

Öldürülen 60 kişiden hiçbiri DEAŞ-H militanı değildi. Şimdi ABD ortaya yeni bir düşman çıkardı.

Taliban öyle veya böyle ülkenin idaresini eline aldı. Belki iyi yönde bir hamle yapacak ama ABD ortaya çıkardığı terör örgütüyle bunun önüne geçmeye çalışıyor. Ayrıca ülkedeki boşluğu dolduracak olan Çin'in ve Rusya'nın önünü de kesmeyi amaçlıyor. Tüm bu kargaşa ve kaostan kazançlı çıkan Çin oldu.

Afganistan'da Çin Sömürüsü Başlıyor

Taliban'ın paraya, Çin'in ise madene ve arka bahçesinin kendini tehdit edecek oluşumlardan temizlemeye ihtiyacı var. Çin Pakistan'la başlattığı "Bir yol bir kuşak" projesini Afganistan bölgesine uzatacak. Ayrıca işgal altında bulunan Doğu Türkistan'daki Uygur Türklerinin kendisine başlatacağı isyan ve kalkışmadan emin olmak istiyor. Böylece bu tehlikeler şimdiden kontrol altına almış oluyor.

ABD Afganistan'ın Merkez Bankasındaki paralarını bloke etti. Bu aslında Afganlılar için hiçbir anlam ifade etmiyor..Çünkü önceden gelen paralar halka değil birkaç savaş baronuna ve yolsuzluk yapan siyasilerin cebine giriyordu. Çin Afganistan'a madenler karşılığında milyarlarca dolar borcu severek verecektir. Borcun ödenmeyeceğini bilmesine rağmen bilerek söz konusu borcu verecektir. Vakti geldiğinde borcun ödenmemesiyle ülkedeki başta altın, bakır ve zümrüt olmak üzere maden yataklarının üzerine yok pahasına çökecek. Böylece Çin, Afrika ve birçok ülkede yaptığı gibi Afganistan'ı da ekonomik olarak işgal altına almış olacak.

Sonuç olarak, İngiltere, Rusya, Hindistan, ABD ve Batılı ülkelerin işgalinden sonra şimdi de Çin'in ekonomik işgali başlamış olacak. İşin garip tarafı diğer işgaller gibi Çin işgalini de bazı işbirlikçiler alkışlamaya başladı. Çin'in bırakacağı tahribat ABD işgali kadar acı sonuçlar doğuracağını şimdiden belirtmekte fayda vardır.

Bundan sonra Afganistan'ın BM'deki savunucusunun Çin olacağını göreceğiz. Düne kadar "örgüt" olan Taliban artık "Devlet ve hükümet" oldu. Taliban örgüt yönetmekle devleti yönetmek aynı şey olmadığını anlarsa bir kalkınma hamlesi yapabilir. Tersine sorunlardan korkarlarsa eskisi gibi "örgüt"

modeline dönerler. Bu da hem dünya hem de Afganistan iyi olmaz. Ülke uyuşturucu ve teröristlerin merkezi olmaya devam eder.

Yararlanılan Kaynaklar

- AA. (2021) "Afganistan'da Taliban 'geçici hükümetini' açıkladı". (Erişim: 7 Eylül, 2021) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afganistanda-taliban-gecici-hukümetini-acikladi/2358189>
- AA. (2021) "Taliban Pencşir vilayetini kontrolüne aldığını duyurdu". (Erişim: 6 Eylül, 2021). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/taliban-pencsir-vilayetini-tamamiyla-kontrolune-aldigini-duyurdu/2356482>
- Çelikkbilek, Abdul Metin (2016), Afganistan'da Modernleşme Çabaları (1834-1919), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik.
- Dogra, Rajiv, (2017). *Durand's Curse: A Line Across the Pathan Heart*, Rupa Publication: India.
- DW. (2021) "ABD Başkanı Joe Biden: Sonsuz savaşı bitirme zamanı geldi". (Erişim: 15 Nisan 2021) <https://www.dw.com/tr/biden-sonsuz-sava%C5%9F%C4%B1-bitirme-zaman%C4%B1-geldi/a-57209062>
- Hürriyet Gazetesi. (2001) "Bush'tan 'Haçlı seferi' yakıştırmaları" (Erişim: 17.09.2021) <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/bushtan-hacl-seferi-yakistirmasi-16285>
- Kamolnick, Paul (2017). *The Al-Qaeda Organization and the Islamic State Organization: History, Doctrine, Modus Operandi, and U.S. Policy to Degrade and Defeat Terrorism Conducted in the Name of Islam*, CreateSpace Independent Publishing Platform: New York
- Milliyet Gazetesi. (2021). "İlk hamle Çin'den geldi! Gözler Afganistan'ın altın madenlerinde". (Erişim: 24 Ağustos 2021) <https://www.milliyet.com.tr/galeri/ilk-hamle-cinden-geldi-gozler-afganistanin-altin-madenlerinde-6581705>

Balcı, Aslan. Taliban'ın Dünü ve Bugünü.

Önder, Muhammed (2019). *Molla Ömer*, Kuda yayınları: İstanbul.

Özdemir, Yavuz Selim (2020) "10 yıl süren Sovyetler'in Afganistan İşgali". (Erişim: 22.10.2021). <https://www.stratejikortak.com/2020/02/sscb-afganistan-isgali.html>

Rashid, Ahmed. (2001) *Taliban: The Story Of The Afghan Warlords*, 2001 Londra: Pan Books.

Zaif, Molla Abdul Selam. (2019) *Talibanla Geçen Hayatım*, Kuda Kitap: İstanbul.